

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра теорії і методики виховання РДГУ
Регіональний комплексний Науково-методичний центр
інноваційних технологій освітнього процесу РДГУ
Факультет соціальної та психологічної освіти
Уманського державного педагогічного університету ім. Павла Тичини
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Кафедра педагогіки та методики початкової освіти
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

Підготовка майбутніх педагогів до виховної діяльності в освітньому просторі НУШ: досвід, реалії, перспективи

РІВНЕ - 2023

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра теорії і методики виховання РДГУ
Регіональний комплексний Науково-методичний центр
інноваційних технологій освітнього процесу РДГУ
Факультет соціальної та психологічної освіти
Уманського державного педагогічного університету ім. Павла Тичини
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Кафедра педагогіки та методики початкової освіти
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

Електронний збірник матеріалів

**Всеукраїнської науково-практичної
*Інтернет-конференції***

**«Підготовка майбутніх педагогів
до виховної діяльності
в освітньому просторі НУШ:
досвід, реалії, перспективи»**

12 травня 2023 року

Рівне – 2023

Підготовка майбутніх педагогів до виховної діяльності в освітньому просторі НУШ: досвід, реалії, перспективи: електронний збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції Рівне: РДГУ. 2023. 287 с.

Рекомендовано до друку Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 6 від 25 травня 2023 р.)

Вашій увазі пропонуються матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Підготовка майбутніх педагогів до виховної діяльності в освітньому просторі НУШ: досвід, реалії, перспективи».

ЗМІСТ

Петренко О. Б. Підготовка майбутніх педагогів до виховної діяльності в освітньому просторі НУШ: актуалізація проблеми.....	8
Кравченко О. Виховна діяльність зі студентською молоддю.....	12
Білавич Г. В., Притуляк Т. В., Скоропад М. І. Підготовка майбутніх учителів до виховання дітей як гуманістів засобами літературної спадщини Василя Сухомлинського.....	18
Баліка Л. М. Особливості впровадження дисципліни «Діяльність вихователя групи подовженого дня в умовах НУШ» в освітній процес ЗВО.....	25
Ваколюк А. М. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до наскрізної виховної діяльності...	29
Войтовська А. І. Професійна підготовка майбутніх педагогів до педагогічної діяльності.....	35
Карпич І. О. Діяльність працівників соціальної сфери з профілактики булінгу в закладах інтернатного типу.....	39
Левченко Н. В. Підготовка майбутніх соціальних працівників до роботи з молоддю.....	43
Маковійчук О. В. Підготовка майбутніх вчителів до екологічного виховання молодших школярів на уроках дизайну і технологій.....	47
Матрос О. О. Нормативно-правове забезпечення регламентації інтеграції дітей з інвалідністю в просторі НУШ.....	52
Моргай Л. А. Нова українська школа.....	58
Поліщук І. В. Підготовка учителя Нової української школи: актуалізація ідей Т. Д. Дем'янюк.....	64
Стельмашук Ж. Г. Формування готовності майбутнього вчителя початкових класів до вирішення педагогічних ситуацій і задач в освітньому процесі НУШ.....	67
Цуркан Т. Г., Цуркан Н. Г. Розвиток пізнавальної	73

активності молодших школярів.....	
Гоголь Т. В., Давидюк І. В. Підготовка майбутніх вчителів фізичної культури до виховної діяльності в освітньому просторі НУШ.....	79
Голя Г. М. Особливості післявоєнної підготовки вчителів Волині (на прикладі Луцького педагогічного училища).....	84
Дубовик К. Ю. Шляхи розвитку пізнавальної активності молодших школярів у сучасній початковій школі.....	87
Коваленко Н. І. Можливості розвитку обдарованої молоді в позашкільній освіті Польщі.....	94
Коваль К. Ю. Соціально-педагогічні умови взаємодії НУШ із сім'єю у полікультурному вихованні.....	98
Кузьмич А. О. Європейські авторські школи кінця ХІХ – поч. ХХ ст.....	102
Левчук Н. О. Формування гуманних взаємин учнів початкових класів як педагогічна проблема.....	106
Петренко І. Ф. Підготовка майбутніх педагогів до формування освітнього простору класної кімнати Нової української школи.....	111
Попова К. В. Формування полікультурної компетентності педагогів як запорука їх успішного функціонування в реаліях освітнього простору НУШ.....	114
Шульгач М. І. Участь викладачів кафедр педагогіки Рівненського державного університету у міжнародному проєкті «Фінська підтримка реформи української школи».....	116
Яремович М. А. Громадянськість майбутніх учителів початкових класів НУШ через призму оновлення національної системи освіти в умовах глобальних геополітичних змін.....	122
Бабич А. Я. Принципи виховання емоційної культури молодших школярів.....	126

Вітковська К. О. Інноваційні підходи в професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи.....	131
Войтович Т. В. Казка як засіб морально-естетичного виховання молодших школярів.....	137
Гаврилюк О. С. Педагогічні особливості формування моральних якостей дітей старшого дошкільного віку.....	141
Гомонець М. В. Особливості прояву конфліктної поведінки у дітей молодшого шкільного віку.....	146
Гордусенко М. В. Психолого-педагогічні особливості подолання стресових ситуацій дітьми молодшого шкільного віку.....	151
Демчук Д. О. Формування навичок здорового способу життя у молодших школярів.....	156
Колодич Т. В., Шалівська Ю. В. Організація виховної роботи з учнями початкової школи в умовах дистанційного навчання.....	163
Котух І. Я. Гурткова робота у розвитку творчих здібностей молодших школярів.....	167
Кравчук М. Ю. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи як педагогічна проблема.....	172
Маринич А. І. Роль національного виховання у формуванні особистості.....	176
Матвіюк А. С. Особливості індивідуальної роботи з молодшими школярами з девіантною поведінкою.....	178
Матюх О. А. Виховний потенціал музичного краєзнавства.....	182
Мельничук Л. Ю. Теоретичні засади забезпечення наступності дошкільної і початкової освіти.....	186
Ничипорчук Г. П. Дитяче об'єднання у виховній системі закладу загальної середньої освіти.....	194
Панчук Г. М. Феномен поняття «естетична культура» в сучасних психолого-педагогічних дослідженнях.....	198
Панчук І. О. Основні напрями та форми волонтерської діяльності.....	204

Пишняк М. М. Зміст національно-патріотичного виховання дітей молодшого шкільного віку в умовах війни в Україні.....	212
Полюхович Г. С., Шалівська Ю. В. Самоосвіта як ефективний чинник професійного зростання майбутнього вчителя початкової школи.....	216
Правник Н. С. Проблема підготовки майбутніх учителів початкових класів до організації краєзнавчої роботи у педагогічній науці.....	220
Прокопчук Н. Я. Принципи роботи з «важкими дітьми» за В. О. Сухомлинським.....	227
Рижук О. С. Інтерактивні методики формування крос-культурних цінностей у виховній роботі з дітьми молодшого шкільного віку.....	237
Рожко О. С. Роль та особливості волонтерської діяльності з дітьми молодшого шкільного віку.....	241
Смітюх Н. М. Сутність поняття «емпатія» у психолого-педагогічних джерелах.....	245
Спасіба А. С. До проблеми підготовки майбутніх учителів початкової школи до соціалізації учнів.....	248
Тарасюк Н. А. Виховний аспект позашкільної освіти.	254
Фелістович Т. М. Форми і методи добровільної діяльності з молодшими школярами.....	258
Філатова М. С. Формування в учнів початкової школи знань про пожежну безпеку у виховній позакласній роботі як психолого-педагогічна проблема.....	264
Шеремет Н. М. Особливості вищої педагогічної освіти Італії у другій половині ХХ століття.....	270
Богурський О. М. Формування почуття обов'язку та відповідальності учнів у процесі навчальної діяльності.....	278
Ісько Т. І. Формування математичної компетентності учнів у процесі навчально-пізнавальної діяльності.....	281
Снігур М. О. Виховання цінностей здорового способу життя учнів підліткового віку.....	283

Правник Н. С.,
здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»
спеціальності 013 Початкова освіта
Рівненського державного гуманітарного університету

ПРОБЛЕМА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ КРАЄЗНАВЧОЇ РОБОТИ У ПЕДАГОГІЧНІЙ НАУЦІ

Реформування освітніх завдань у закладах вищої педагогічної освіти ставлять перед сучасним педагогом ряд завдань. Серед яких: сформувати в студентів – майбутніх учителів систему краєзнавчих знань, вміння застосовувати ці знання під час проведення краєзнавчої роботи з учнями, розвивати мислення, пробуджувати інтерес до пошуку наукової інформації та нових відкриттів.

Перспективи розвитку краєзнавчого руху розглядаються в проєкті Державної програми розвитку краєзнавства на період до 2025 року. Зокрема, завданнями Програми є: 1) узагальнення теоретичного і практичного досвіду в краєзнавстві, удосконалення його науково-методологічних основ, поглиблення досліджень джерельної бази, розробка галузевих напрямків: історичного, природничого, географічного, етнографічного, культурно-мистецького, освітянського, пам'яткознавчого, музейницького, бібліотечного, туристичного, екологічного; 2) поширення краєзнавчої складової та зміцнення навчально-методичної бази краєзнавства у системі національної освіти [8].

Тому особливій важливості набуває роль краєзнавства в поглибленні та утвердженні стійкої системи знань, формуванні навичок самостійної роботи студентів, розвитку їх творчого потенціалу.

Сьогодні вкрай актуальною є теза академіка, краєзнавця П. Тронька: «Поняття «батьківщина» починаються саме із знання рідного краю, історії села чи міста, вулиці, домівки, де людина народилась і виросла, де пройшло її дитинство» [10, с. 9]. Саме краєзнавство є безцінною скарбницею збереження історичного досвіду багатьох поколінь, всього того найкращого, що витримало випробування часом у сфері матеріальної та духовної культури України.

Формування в здобувачів вищої освіти професійних знань та культури, понять, вмінь та навичок, стійкого пізнавального інтересу, активної життєвої позиції неможливе без підготовки їх до краєзнавчої роботи. Краєзнавчий матеріал, який присвячений вивченню рідного краю є доступним та простим для розуміння учнями, з постійним елементом новизни, адже відбуваються суспільні, природні явища та процеси, які призводять до змін у рідному краї.

Якості підготовки майбутніх вчителів до організації краєзнавчої роботи в умовах закладів вищої педагогічної освіти завжди приділялось багато уваги. І разом з тим забезпечення якості краєзнавчих знань залишається постійною проблемою, вирішенням якої вищі навчальні заклади переймаються і по нині. Це викликано низкою причин, але першопочаткова і головна – це історична зміна уявлень про якість знань. Вся історія навчання і педагогіки свідчить про те, що цілі навчання були різними в різні історичні епохи і поруч з тим, було різним ставлення до якості знань.

Теоретичне обґрунтування суті, видів і меж краєзнавчої роботи значною мірою пов'язано з необхідністю конкретизації самого поняття «краєзнавство». Одні учені вважають краєзнавство «науковою

дисципліною», «методом дослідження», тоді як інші – «дидактичним принципом», «навчальним предметом», «методом навчання і виховання» і тому подібне. Існуючі підходи до трактування даного поняття, з одного боку, можуть свідчити про надзвичайну багатофункціональність краєзнавства і його важливості в різних областях людської діяльності, а з іншої (і це теж абсолютно очевидно) – «про недостатню зрілість наукової теорії краєзнавства» [5, с. 39]. Тривала полеміка з цього питання не отримала логічного завершення і понині. Проаналізуємо найбільш типові для наукових видань визначення поняття «краєзнавство», оскільки, як вже було сказано вище, саме в них полягає початкове розуміння адептами науки і утворення суті, структури і меж краєзнавчого знання.

На думку А. Баркова, «краєзнавство» (раніше була інша назва батьківщинознавство, вітчизнознавство) – це вивчення порівняно невеликої території (а інколи і всієї області, краю) переважно місцевими силами. Краєзнавство своїм завданням вважає всебічне вивчення території – її географії, історії, етнографії, геології, корисних копалин, господарства і т. п., сприяє тим самим виконанню народногосподарських задач. Шкільне краєзнавство має особливі завдання головним чином освітнього і виховного характеру, так як учні ознайомлюючись під керівництвом вчителів з природою і життям своєї місцевості, отримують конкретні знання і навички в спостереженні; тому відіграє велику роль у боротьбі з формальними знаннями і разом з тим у вихованні почуття любові до свого рідного краю, своєї батьківщини і в розвитку патріотизму [2].

У психолого-педагогічній і методичній літературі краєзнавство розглядається як специфічна спрямованість особистості на предмети і явища навколишнього середовища, тобто своєї місцевості, з іншого боку – це

сукупність наукових дисциплін з комплексного дослідження свого краю, складова частина історичної, географічної, біологічної, етнографічної, археологічної та інших наук.

Український педагогічний словник С. У. Гончаренка трактує поняття «шкільне краєзнавство» як освітньо-виховну роботу, що «полягає в усесторонньому вивченні на уроках і в позакласній роботі частини країни (області, району, міста і тому подібне)» [4]. Своєю чергою, основним завданням краєзнавства, на думку О. Тімець, є вивчення природи, населення, господарства, історії і культури рідного краю з пізнавальною, науковою, навчальною, виховною, практичною метою [9]. У «Географічній енциклопедії України» краєзнавство розглядається як вивчення взаємозв'язків природних і соціальних явищ рідного краю з науковою, навчальною, виховною та практичною метою [6, с. 11–12].

На нашу думку, найбільш доцільним є визначення поняття «краєзнавство» як «сукупності знань про той або інший край, вивчення його природи, історії, економіки, побуту і тощо» [9].

Досліджуючи теоретичні аспекти краєзнавчої роботи, слід відзначити, що не кожна наука здатна органічно поєднати минуле, сучасне і майбутнє, як робить це краєзнавство. Це синтетичні знання, які спираються на природознавчий та історичний фундамент. Формування краєзнавчих знань є результатом цілеспрямованого педагогічно впливу – краєзнавчої освіти, яка як один із важливих засобів створення культуротворчого середовища у освітньо-виховному процесі закладу вищої освіти, відкриває студенту навколишній світ з усією багатогранністю складних взаємовідносин природи, суспільства й особистості, задовольняє потреби у

самопізнанні, самореалізації, сприяє формуванню особистісних якостей та ціннісних орієнтацій [3].

Краєзнавча робота у своєму розвитку пройшла складний шлях становлення, що передбачав накопичення знань про рідний край і поступове впровадження в навчальний процес краєзнавчого підходу, принципу та змісту навчальних предметів, що зумовлено культурно-історичними й соціально-економічними суспільними змінами й у сучасній педагогічній думці позначено розвідками широкого діапазону [7, с. 11].

Проаналізувавши педагогічну літературу та зміст категорій і понять, вважаємо, що краєзнавча робота – це науково-обґрунтована, цілеспрямована й систематизована дослідницька діяльність, спрямована на вивчення історичного минулого краю, систематизацію й популяризацію вивченого матеріалу. Складовою краєзнавчої роботи виступає краєзнавча діяльність, спрямована на вивчення рідного краю безпосередньо в природі чи в пункті проживання. Ця діяльність виражається в різних формах роботи – екскурсії, походи, експедиції, піші прогулянки.

Відповідно, краєзнавча робота з учнями початкових класів – це педагогічна діяльність учителів і представників громадськості (працівників музеїв, бібліотек, ветеранів, старожилів регіону), спрямована на формування у молодших школярів комплексу уявлень про рідний край відповідно віковим особливостям, навчання учнів застосовуванню цих знань у житті. Краєзнавча робота з учнями початкових класів має пропедевтичний характер, за змістом може інтегруватися в різні освітні галузі.

У контексті зазначеного вище підготовку майбутніх учителів до краєзнавчої роботи з учнями початкових класів розглядаємо як підсистему в ієрархії систем професійно-

педагогічної підготовки, яка здійснюється на засадах принципу системності, що передбачає визначення сутності й мети підготовки, виявлення основних протиріч, принципів підготовки, застосування науково-обґрунтованих форм, методів підготовки фахівців до означеного виду діяльності, розробку змісту, структури педагогічної системи підготовки, її технологію й взаємодії між суб'єктами, а також результат.

Відтак, готовність майбутніх учителів початкових класів до організації краєзнавчої роботи розглядаємо як складне соціально-педагогічне утворення, що містить у собі комплекс індивідуально-психологічних якостей особистості та систему професійно-педагогічних знань, умінь і навичок організації краєзнавчої роботи на основі усвідомлення значущості шкільного краєзнавства як засобу соціалізації особистості.

З огляду на те, що засадничим у підготовці майбутніх учителів початкової школи до краєзнавчої роботи визнаний компетентнісний підхід, варто більш докладно проаналізувати і це поняття.

У педагогіці вищої школи компетентність – «спеціальним шляхом структуровані (організовані) набори знань, умінь, навичок і ставлень, які набуваються у процесі навчання, що дають змогу людині визначати, тобто ідентифікувати і розв'язувати незалежно від контексту (від ситуації) проблеми, характерні для певної сфери діяльності» [1, с. 249].

Краєзнавчу компетентність майбутніх учителів початкової школи визначаємо як багатофакторну якість, що є результатом набуття певних компетенцій та виявляється в загальній здатності й готовності до цього виду діяльності з учнями, що базоване на знаннях, уміннях; індивідуальний практичний досвід вивчення особливостей рідного краю, де

ключову роль відіграють пізнавальні дії дослідницького характеру під час туристських походів, подорожей, експедицій; ціннісних орієнтаціях, інтегративних показниках особистості (стиль спілкування, ставлення до себе й своєї діяльності), набутих у процесі навчання та зорієнтованих на самостійну участь у подальшій педагогічній діяльності краєзнавчого спрямування.

Список використаних джерел

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України: Підручник для студентів, аспірантів та молодих викладачів вищих навчальних закладів. Київ: Либідь, 1998. 558 с.
2. Балл Г. Про сутнісний зміст особистісної орієнтації в освіті. *Професійно-технічна освіта*. 2006. № 2. С. 39–43.
3. Білецька Г. А. Роль краєзнавчої освіти у професійній підготовці майбутніх екологів. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2011. №4. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/Vnadsps/2011_4/11bgarpe.pdf
4. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Видання друге, доповнене й розширене. Рівне: Волинські обереги, 2012. 552 с.
5. Краєзнавство і туризм: навчальний посібник-практикум / Уклад. О. В. Браславська. Умань : ВПЦ «Візаві», 2013. 83 с.
6. Кремень В. Вітчизняне краєзнавство: стратегічні орієнтири сучасної освітньої парадигми. *Краєзнавство*. 2011. № 3. С. 10–15.
7. Лиховид О. Р. Формування краєзнавчих знань в учнів основної школи у процесі навчання предметів природничого циклу: автореф. дис. на здобуття наук.

ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.09. Кривий Ріг, 2010. 40 с.

8. Перспективи розвитку краєзнавчого руху: пропозиції до проекту Державної програми розвитку краєзнавства на період до 2025 р. URL: http://history.org.ua/JournALL/kraj/kraj_2013_1/2.pdf.

9. Тімець О. В., Серебрій В. С., Грабовський Ю. А., Шипко А. Л. Туристсько-краєзнавча робота у вищому педагогічному навчальному закладі: організаційні та методичні аспекти. Умань: «Візаві», 2006. 237 с.

10. Тронько П. Т. Українське краєзнавство в ХХ столітті (до 75-річчя Всеукраїнської спілки краєзнавців). Київ, 2002. 85 с.

Прокопчук Н. Я.,
здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»
спеціальності 013 Початкова освіта
Рівненського державного гуманітарного університету

ПРИНЦИПИ РОБОТИ З «ВАЖКИМИ ДІТЬМИ» ЗА В. О. СУХОМЛИНСЬКИМ

В. О. Сухомлинський підходив до дитинства як до цілісного, самодостатнього періоду життя людини. У працях «Серце віддаю дітям», «На нашій совісті – людина», «Виховання почуттів», «Педагогіка серця», «Народження громадянина», «Рани дитячого серця», «Народження добра», «Батьківська педагогіка», «Не бійтесь бути ласкавими», «Обережно: дитина!» педагог обстоював самоцінність та значущість дитинства як періоду, коли людина найбільше потребує поваги, віри та любові.

В. О. Сухомлинський у роботі з «важкими дітьми» відстоював необхідність використання лікувальної